

МОДЕЛІ СИСТЕМНОГО ФОРМАТУ РОЗВИТКУ КРЕДИТНИХ СПІЛОК

Проаналізовано моделі системного розвитку учасників ринку фінансових послуг – кредитних спілок (КС). Встановлено можливі шляхи розвитку для КС та основні проблеми, що заважають розвиненню цих установ на внутрішньому ринку за системним форматом діяльності. Розкрито поняття та переваги застосування системних моделей розвитку. Розглянуто існуючу та бажану моделі розвитку, розмежовано внутрішні та зовнішні елементи моделей системного розвитку КС та пояснено потрібність їхнього застосування.

Ключові слова: кредитні спілки, моделі розвитку, системний формат, елементи моделі розвитку, модель стійкого розвитку, системна модель розвитку.

Актуальність проблеми. Поняття моделі розвитку кредитних спілок досить актуально, в умовах посткризових змін у функціонуванні даних інститутів на ринку фінансових послуг. Враховуючи значну специфіку роботи КС, важливо виробити єдиний алгоритм дослідження можливих моделей розвитку для інститутів кредитної кооперації, залежно від їх цільового сегмента, спеціалізації, ринкової стратегії або поточного фінансового стану установи.

Проблема розширення частки ринку фінансових послуг установами КС потрібно вирішувати комплексно, розглядаючи при цьому мікросередовище функціонування КС та макросередовище співіснування з клієнтами. Для розуміння особливостей моделі розвитку КС потрібно провести розподіл на внутрішні та зовнішні елементи моделі розвитку КС.

Аналіз останніх наукових досліджень. Істотний внесок у дослідження питання розвитку кредитних спілок зробили: Л. Негребецька [12], О. Кучерева [7], Р. Коцовська [3], О. Волкова [4], Н. Голайко [9], О. Фарат [1].

Метою роботи є дослідження можливих моделей розвитку кредитних спілок із формування рекомендацій з їхнього застосування у середовищі вітчизняного фінансового ринку для їхнього розвитку за системним форматом діяльності.

Виклад основних результатів дослідження. Особливості формування моделей розвитку системи кредитних спілок зумовлені кооперативною природою кредитних спілок та проявляються у формуванні та використанні фінансових ресурсів, оптимізації власних витрат, інвестуванні тимчасово вільних коштів у покращення технологічних та маркетингових процесів КС, розвитку мережі продаж та розширенню продуктового ряду КС. Одночасне виконання цих планів розвитку найповніше можна охопити, розвиваючись за системним форматом діяльності.

Впровадження кожної моделі розвитку КС здійснюється з огляду на необхідність дотримання умов щодо забезпеченості фінансової стійкості КС з одночасним забезпеченням доступності для населення до їх фінансових послуг; збалансованості інтересів позичальників та вкладників; здійснення контролю самими членами кредитних спілок, які є споживачами фінансових послуг.

Під поняттям моделі розвитку кредитної спілки запропонуємо поєднання необоротної, спрямовану, закономірну зміну матеріально-технічних інстру-

ментів, фактичних показників діяльності та стратегії управління фінансовою установою. Лише одночасна наявність трьох зазначених властивостей виділяє процеси розвитку серед інших змін у кредитних спілках:

- оборотність змін характеризує процеси функціонування КС;
- відсутність закономірності – характерно для виняткових процесів та методів з боку покращень діяльності при зростанні установи;
- за відсутності спрямованості зміни не можуть накопичуватися, і тому процес втрачає характерної для розвитку єдиної, внутрішньо взаємозалежної лінії [8, 9].

Тобто модель розвитку КС при системному форматі діяльності є виникненням нових сфер діяльності установи, постійна трансформація організації, а також відмова від застарілих інструментів функціонування, покращення і удосконалення існуючих підпроцесів у повсякденній роботі КС, що поширюються по всій мережі продажів установи одночасно.

Актуальним питанням для сучасних кредитних спілок є прийняття такої моделі розвинення фінансової установи, яка б всебічно забезпечила покращення основної діяльності установи у дистрибуції, комунікації, ефективності функціонування, рентабельності активів та забезпечення стабільної діяльності за будь-яких обставинах, що на виході означає отримання прибутку, який надалі буде спрямований на розвиток в інших сферах діяльності установи. На основі "Алгоритмів розвитку" М. Моїсеєва визначено такі критерії оптимальності для вирішення задачі щодо пошуку оптимальної моделі розвитку КС:

- забезпечення повноцінного задоволення потреб реального сектору економіки та сектору домогосподарств у фінансових послугах установою;
- забезпечення усіх методів покращення основної діяльності установи комплексно, поставивши на меті системний формат розвитку, що дасть змогу установі розвиватися у довготерміновій перспективі.
- забезпечення мінімізації витрат та самоокупованості установи при функціонуванні на ринку фінансових послуг, забезпечивши при цьому постійне зростання показників основної діяльності КС [8].

Голайко Н. зазначає, що кредитні спілки можуть виступити тим каталізатором розвитку роздрібного та малого бізнесу у всеукраїнському масштабі, що дасть змогу швидкими темпами подолати негативні наслідки світової фінансової кризи. Актуальною проблемою є розширення розуміння унікальності положення кредитних спілок у широких масах в умовах системного формату розвитку на ринку фінансових послуг, що позитивно вплине на створення платоспроможного попиту в системі національної ринкової економіки [9].

Під системною діяльністю кредитних спілок варто розуміти єдину стратегію розвитку установи у сукупності єдиних стандартів продуктів та якості обслуговування, із рівномірно представленою в регіонах мережею продажів, що провадить однотипну політику та підконтрольна головній конторі. Системна кредитна спілка передбачає наявність розгалуженої мережі продажів, затверджену стратегію розвитку та єдину продуктову лінійку. Такі моделі кредитних спілок успішно функціонують у всьому світі, розвиваючи власний відомий у конкретній країні бренд, що підвищує довіру клієнтів.

Системність фінансової установи викликає специфічні характеристики, які можуть бути і позитивними, і шкідливими з економічної точки зору. Пред-

¹ Наук. керівник: проф. О.К. Єлісеєва, д-р екон. наук

ставлені значними обсягами діяльності великі кредитні спілки пропонують достатньо широкий асортимент продуктів. Вони мають розгалужені мережі територіальних відділень, що створює ефект масштабу при залученні клієнтів [4]

Роль системної діяльності у процесі розвитку кредитних спілок в Україні потрібно розглядати в контексті внутрішніх та інтеграційних покращень, підвищення ефективності функціонування та розширення мережі продаж. Основні переваги системної діяльності для кредитних спілок зобразимо на рис. 1.

Рис. 1. Основні переваги системної діяльності кредитних спілок

Кредитній спілці, що розвивається за системним форматом, не тільки більше довіряють з огляду на статус, а й змушені звертатися до неї під час здійснення внутрішніх грошових переказів через зручність розташування точок продаж. Окрім цього, найбільші вітчизняні установи кредитної кооперації мають конкурентні переваги внаслідок дії ефекту масштабу: адміністративні витрати на одну гривню доходу тут нижчі, ніж у меншій установі [6].

Рівень системної діяльності кредитних спілок визначають не лише такі статистичні показники основної діяльності, як рівень активів та пасивів, статутний капітал та кількість клієнтської бази. Ступінь розвитку установи визначає комплекс багатьох факторів, до числа яких входить: кількість та розмір відділень установи, побудова організаційної структури та культури, оцінка адекватності роботи установи та її стратегії, аналіз конкурентоспроможності послуг, рівень обслуговування, відношення до клієнтських запитів, технологічного розвитку ІТ процесів, системи прийняття кредитних рішень і матеріально-технічного забезпечення. Однак розглянемо сучасні вітчизняні моделі, за якими відбувається розвиток, та змодельуємо сценарії їх переходу в системний формат.

З початку 90-х років більше половини вітчизняних КС були створені саме на промислових підприємствах і були орієнтовані лише на власних працівників. Проте, зі становленням ринкових відносин та розвитком ринку фінансових послуг, більша частина спеціалізованих КС еволюціонувала до універсальних з метою забезпечення розвитку, зокрема за рахунок залучення усіх типів клієнтів [4].

Розглянемо моделі розвитку для двох типів КС: універсальних і спеціалізованих. До спеціалізованих КС відносять не більше 20 % інститутів з усіх 617 КС України. Інші учасники ринку розвиваються за універсальною моделлю, найчастіше ґрунтуючись на методі саморозвитку. Ця методологія розвитку характерна для третини ринку українських КС, внаслідок слабого фінансового

стану, відсутності системного формату діяльності і відповідно стратегії розвитку відбувається самостійне поступове зростання або скорочення показників основної діяльності. Модель саморозвитку є достатньо консервативною, бере початок зі середини 90-х років та зазвичай спрямована на обслуговування власного кола постійних клієнтів, виключаючи сторонні ринкові відносини з додатковою потенційною аудиторією. Розглянемо ті 20 % спеціалізованих українських КС, створених, наприклад, на основі однієї конкретної шахти для задоволення потреб її співробітників. Такі КС слідує по шляху саморозвитку. Потенціал зростання активів цього типу КС досить обмежений, бо залежить від внесків обмеженого кола. До таких організацій відносять промислові підприємства, шахти тощо. Для них доцільно розвиватися на схожих підприємствах споріднених галузей, збільшуючи кількість клієнтів, точок продажів, розвиваючи сервіси з урахуванням специфіки роботи даних підприємств [11, 12].

Новими за функціональною спрямованістю для України можуть стати КС, що фінансують бізнес на етапі start-up (розпочаток бізнесу), які успішно функціонують у Скандинавських країнах. Адже банківська система наразі призупинила кредитування під започаткування малого бізнесу та підприємницької діяльності, висуваючи жорсткі вимоги до позичальників [1,4].

Будь-яка створена кредитна спілка на початковому етапі потрапляє в розряд саморозвитку, проявляючи особливості ситуації, що склалася всередині організації. На етапі впорядкування діяльності проходить реінжиніринг, зміна організаційної структури, корективи в стратегії розвитку. Етап стабілізації для КС має на увазі злагоджену системну роботу, спрямовану на розширення своєї присутності на ринку, розширення продуктової лінійки і сервісів, підвищення маркетингової активності [11].

На етапі самоорганізації та стабілізації функціонування кредитних спілок директивне втручання практично відсутнє. Це дає змогу керуючим і фронт-офісу більше зосереджуватися на пошуку нових клієнтських потоків. Більшість українських установ знаходяться на етапі впорядкування діяльності, що негативно позначається на довірі потенційних клієнтів до інститутів. Через операційну замкненість спеціалізованих спілок на етапі управління їх розвитком здійснюється виключно за рахунок змін властивостей зовнішнього середовища. Мета такого управління – внести корекцію в хід розвитку, змінити його спрямованість і темп, захоплюючи нові схожі основні специфічні сегменти [12].

Універсальні установи КС, як показують вітчизняні приклади, мають на меті охопити якомога більше сегментів у короткий період, очікуючи значного зростання показників за усіма напрямками. Проте не бажане зростання за всіма напрямками одночасно не забезпечить ресурсами, що у подальшому негативно позначиться на нормативних показниках діяльності КС. Порівняємо як відбувається цей процес у спеціалізованій та універсальній КС.

Таким чином, до пріоритетів з вдосконалення системної моделі розвитку кредитних спілок для вітчизняного ринку можна віднести:

- визначення та нівелювання втрат та втраченої вигоди системи КС при здійсненні діяльності на ринку фінансових послуг;
- підвищення ефективності комунікаційної політики КС;

- запровадження колективного узгодження стратегії розвитку КС;
- розширення та стабілізація ресурсної бази установ;
- розроблення систем прийняття кредитних рішень по аналогії з банками;
- використання КС банківських джерел перевірки позичальників;
- удосконалення програмного забезпечення КС;
- оптимізація та розвиток мережі продаж установи КС;
- формування та стандартизація конкурентних послуг по всій мережі КС;
- підвищення кваліфікації та навчання персоналу установ;
- забезпечення інформаційної та фінансової підтримки на державному рівні стосовно гарантування внесків [2, 5].

Табл. Порівняльна характеристика КС Швидко Гроші та КС Українська Провідна

Найменування установи	КС Швидко Гроші	КС Українська Провідна
Тип установи	Універсальна	Спеціалізована
Направленість	Роздрібне кредитування	Сільськогосподарське кредитування
Кількість точок продажу	101	8
Наміри по розширенню мережі на 2014 р., (од.)	150	10
Обсяг активів, млн грн	31,3	8,2
Клієнтський сегмент	Фізичні особи та підприємці	Фермери, с-г підприємці
Помилки у стратегії розвитку	Швидкоплинний розвиток не дає змоги забезпечити якість активів, здійснити підбір кваліфікованого персоналу та створити ефективну мережу продаж. Постає потреба в оптимізації мережі. Поява значного рівня проблемної заборгованості та плинності кадрів	Консервативний розвиток створює додаткові ризики з боку попиту на послуги КС, а спеціалізована направленість звужує коло потенційних клієнтів у виді фермерів та с/г певного району однієї області. Ризики замкнені у галузі с/г можуть негативно вплинути на стан КС у разі неврожаю

Серед найбільш прийнятних для вітчизняного ринку моделей розвитку КС є модель стійкого розвитку. Під поняттям моделі стійкого розвитку КС, О.Н. Кучерева пропонує вважати сукупність пов'язаних між собою організаційних та економічних заходів, що дають змогу ідентифікувати стан зовнішнього та внутрішнього середовища діяльності установи, а також оцінити та нівелювати вплив внутрішніх та зовнішніх факторів стримування розвитку [7].

Суть моделі стійкого розвитку КС полягає у тому, що будь-яка установа КС є відкритою організацією, яка постійно повинна розвиватися за системним форматом діяльності, на розвиток якої впливають внутрішні та зовнішні фактори. Забезпеченням стійкої господарської діяльності КС досягається завдяки ефективному застосуванню основних методів розвитку за визначеними напрямками. Кінцевим результатом застосуванню механізму розвитку КС є організаційні зміни в роботу КС, які забезпечують розуміння щодо вдосконалення своєї діяльності у внутрішньому середовищі та адекватність реагування установи до змін у зовнішньому середовищі [7].

Під час розроблення моделей стійкого розвитку КС прийнято використовувати системний підхід через різносторонні можливості покращення діяльності КС за усіма напрямками. Оскільки установи КС є невід'ємними елементами ринку фінансових послуг, пропонуємо проводити аналіз із багаторівневих пози-

цій. При підборі моделі розвитку КС необхідно враховувати фактори впливу на фінансову стабільність КС. До зовнішніх чинників віднесемо: регуляторну політику держави, стан фінансового ринку, економічний стан населення. До внутрішньосистемних чинників належать: якість активів і пасивів кредитних кооперативів, адекватність їх капіталу, ліквідність і платоспроможність, інституційна завершеність системи КС, рівень фінансового менеджменту [2].

Складові моделі розвитку сьогодні продовжують видозмінюватися через різні чинники зовнішнього середовища. Розглянемо елементи системної моделі розвитку кредитних спілок на рис. 2.

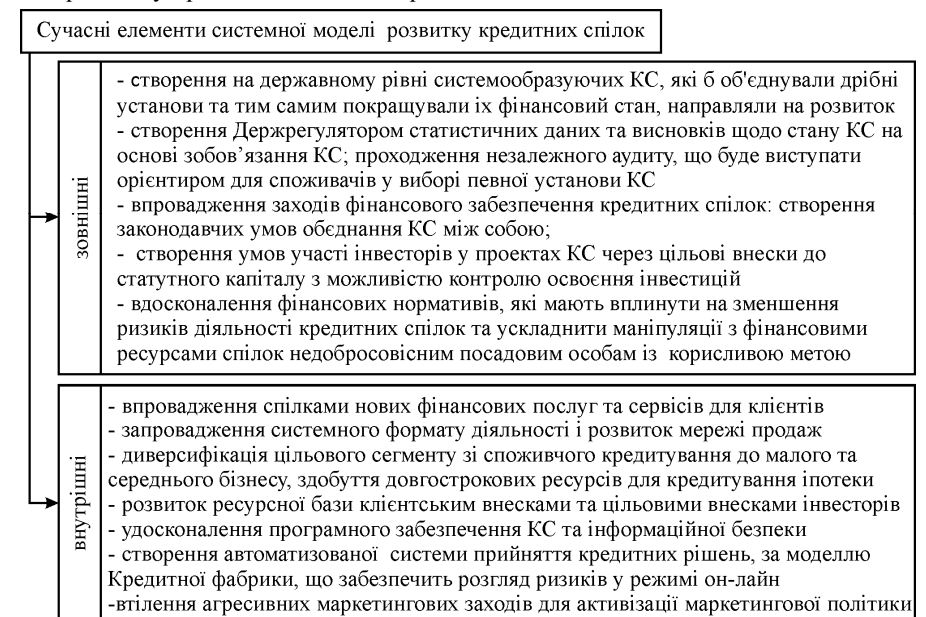

Рис. 2. Елементи системної моделі розвитку кредитних спілок

Проблеми такого рівня, як структурна побудова кредитної системи, необхідно вирішувати, орієнтуючись на більш досвідчені у цьому плані країни, з подібними внутрішніми процесами [7, 11].

Висновки. Виділено що сьогодні на вітчизняному ринку функціонують спеціалізовані та універсальні установи кредитної кооперації. Розкрито хід та сценарії їхнього розвитку. Виділено необхідність та переваги розвитку за системним форматом діяльності. Проведено огляд моделей розвитку кредитних спілок, що оснований на системному підході та передбачають системний формат розвитку. Запровадження системних моделей розвитку призведе до створення вітчизняних регіональних центрів кредитних спілок на певному етапі. Першочерговою метою системної моделі розвитку КС для внутрішнього ринку України є підвищення довіри до КС з боку їх вкладників та повне задоволення усіх потреб клієнтів. При цьому під час реалізації моделі розвитку КС важливо забезпечити розширення мережі продажів, технологічне та процесуальне вдоско-

налення і комунікаційну активізацію. Методологія моделі розвитку пов'язана з поняттям ділової активності установи. А ділову активність КС можна визначити через аналіз взаємозв'язку оцінки ресурсного потенціалу КС і його використання загалом в активах та матеріально-технічному забезпечення.

Окремо розкрито сучасні складові елементи системної моделі розвитку, виявлено схожість з моделлю стійкого розвитку та виділено пріоритети з вдосконалення системної моделі розвитку КС для вітчизняного ринку.

Література

1. Фараг О.В. Вдосконалення організаційно-економічного механізму функціонування кредитних спілок в Україні : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.02.03 / О.В. Фараг; Львів. нац. ун-т ім. Івана Франка. – Львів : Вид-во , 2001. – 20 с.
2. Пожар А.А. Економічні та організаційні особливості розвитку кредитної кооперації в Україні : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.00.04 / А.А. Пожар; Полтав. ун-т спожив. кооперації України. – Полтава, 2007. – 19 с.
3. Коцовська Р.Р. Фінансова підтримка кредитними спілками малого бізнесу : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.04.01 / Р.Р. Коцовська; Терноп. акад. нар. гос-ва. – Тернопіль, 2004. – 20 с.
4. Волкова О.Г. Система кредитної кооперації: стан та перспективи розвитку в Україні : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.00.08 / О.Г. Волкова; Одес. екон. ун-т. – Одеса, 2010. – 20 с.
5. Полуляхова О.О. Проблеми та перспективи розвитку Кредитних спілок України. – Суми : Вид-во Сумського Ін-ту агропромислового виробництва, 2010 р. – 34 с.
6. Долбанева Д.В. Фінансово-кредитні установи України: сучасний стан і перспективи розвитку. – Львів : Вид-во Львів. ДФА, 2011 р. – 115 с.
7. Кучерева О.Н. Розроблення моделі стійкого розвитку / О.Н. Кучерева // МДИГУ, 2011 р.
8. Моїсєєв М.М. Алгоритми розвитку: явище дисипативної структури та самоорганізації : монографія / М.М. Моїсєєв, 2009. – 95 с.
9. Галайко Н.Р. Кредитні спілки в контексті розвитку фінансового ринку України / Н.Р. Галайко // Науковий вісник НЛТУ України : зб. наук.-техн. праць. – Львів : РВВ НЛТУ України. – 2013. – Вип. 23.7. – С. 193-199.
10. Мешко О.І. Аналіз тенденцій розвитку кредитних спілок / О.І. Мешко // Науковий вісник Державної академії статистики, обліку та аудиту, 2008. – № 1. – С. 54-60.
11. Негребецька Л.А. Модель кредитної спілки як соціально-економічної системи / Л.А. Негребецька // Моделювання та оптимізація складних систем (МОСС) : тези доп. Міжнар. конф. – К. : Вид-во "Продан і К.", 2011. – С. 152-153.
12. Негребецька Л.А. Моделі погашення позичок у кредитних спілках / Л.А. Негребецька // Економіка АПК : міжнар. наук.-виробн. журнал. – 2007. – № 7. – С. 63-68.

Стоянов. Г.С. Модели системного формата развития кредитных союзов

Современная деятельность кредитных союзов нуждается в подборе конкретных моделей их развития согласно современным тенденций. Проведен анализ моделей системного формата развития кредитных союзов на рынке финансовых услуг. Определено понятие модели системного развития. Описаны возможные пути современных направлений развития и проблем в деятельности кредитных союзов. Определены текущие сценарии развития отечественных кредитных союзов для адаптации к наиболее эффективному формату развития. Рассмотрены преимущества и структура элементов системных моделей развития.

Ключевые слова: системная модель развития, преимущества и элементы системной модели, модель стабильного развития.

Stoianov H.S. Systemic models of Credit Union's development

Credit Union's activity needs the overview of the current models of their development in spite of their evolution. The article is dedicated to analyzing models of systemic development

which can describe credit union's business organization as the competitors of the financial market. The definition of a systemic development model was represented. Possible ways of development and contemporary problems of activity on the financial market were described according to the systemic management of Credit Unions. The actual scripts of development were shown in order to describe the oiliest efficient development format. Advantages and structure by elements of systemic development model show the necessity of providing it in practice.

Keywords: systemic model of development, advantages and elements of systemic model, model of stable development.

УДК 630.336.221

Доц. О.В. Бондаренко, канд. екон. наук –
НЛТУ України, м. Львів

ВПЛИВ ІНФОРМАТИЗАЦІЇ НА РОЗВИТОК СУЧАСНОГО СУСПІЛЬСТВА

З'ясовано актуальність дослідження інформатизації як ресурсу сучасного суспільства; сутність і значення управлінської інформації для кожної організації та її місця в управлінському процесі. Визначено понятійно-категоріальний апарат інформаційної парадигми сучасного українського суспільства, спрямований на формування інформаційного суспільства; проаналізовано Національну програму інформатизації, яка виявляє слабкі сторони цього складного явища сучасного прогресу

Ключові слова: інформатизація, інформаційна інфраструктура, національна програма інформатизації.

У сучасному суспільстві інформатизація є важливим засобом організації і регулювання приватної і суспільної життєдіяльності, однією із форм закріплення і поширення знань, дієвим інструментом і "матерією" управління, тому актуальність дослідження цієї теми не викликає сумнівів. Рух до "інформаційного суспільства" ще більше підсилює роль інформації у вирішенні будь-яких людських проблем. У таких умовах отримання нової інформації, збереження і пошук вже створеної, адекватне розуміння і вкрай необхідне використання інформації стає вже важкою справою, яка вимагає часу, сил і засобів, створення спеціальних структур чи систем, застосування найновішої техніки і технології в усіх організаціях і вищих навчальних закладах. Робота з інформацією сьогодні перетворюється у всебічне і масове заняття людей, а сама інформація основним джерелом інтенсифікації і гармонізації суспільного розвитку. Перед суспільством стає проблема оволодіння інформацією, її організації, каналів руху, способів осмислення та оцінки, механізмів ефективного використання на практиці. Якщо у розвитку інформаційних технологій не будуть прийняті заходи, які упорядковують їх застосування, то суспільство може "потонути" в інформації, залишитися тільки з її "розголосами", якими і так переповнене так зване інформаційне поле. Створюється парадокс: великий обсяг інформації створює інформаційні ілюзії, а люди втрачають достовірну і реально потрібну інформацію. Останнє створює засади не тільки для підвищення інтелектуальних можливостей "середньої" людини, але і сприяє інтенсифікації інформаційних процесів, що виводить людство на якісно новий етап розвитку, який характеризується новим поділом праці і виникає навколо інтелектуальної власності. Звичайно, що інформація як сукупність будь-яких даних, фактів, свід-